

Asia: VN/1743/2020

Tiedonhallintalautakunnan kommentointipyyntö automaattista ratkaisumenettelyä koskevasta suositusluonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Omaishoitajaliitto kommentoi automaattisen päätöksenteon mahdollista soveltamista ja siihen liittyviä periaatteita yleisellä tasolla. Omaishoitajaliitto pitää hyvänä, että automaattisen päätöksen lainsäädäntöä ja soveltamissuosituksia kehitetään.

ASIAKKAAN EDUN MUKAISIA, NOPEITA RATKAISUJA

Erytisesti Omaishoitajaliitto toivoo, että automaattista päätöksentekoa alettaisiin soveltaa tilanteissa, joissa asia on viiveettä ratkaistavissa asiakkaan eduksi, sillä tämä voi nopeuttaa palveluiden piiriin pääsyä ja oikeuksien toteutumista.

Eräs erityisen tärkeä soveltamisala olisi asiakasmaksulain 11 § vahvempi ja aktiivisempi soveltaminen. Asiakasmaksulain 11 § mukaan asiakasmaksuja on tietyissä tilanteissa mahdollista alentaa tai jättää kokonaan perimättä. Tällä hetkellä asiakasmaksuja pyritään perimään vähävaraisilta perintätoimistojen ja muun perinnän kautta. Tämä sitoo resursseja ja johtaa usein tilanteeseen, jossa asiakkaalta ei kuitenkaan voida saada maksusuoritetta sosiaalisen esteen vuoksi; vaihtoehtoisesti maksu rahoitetaan toimentulotuesta, joka on myös julkista soterahaa. Nykyinen järjestelmä siis sitoo henkilöstöresursseja, ahdistaa ihmisiä ja lopulta maksu joko jää saamatta tai se kierrätetään yhdestä julkisen rahan taskusta toiseen, vieläpä samalla sektorilla. Lisäksi perinnästä koituu turhia kuluja, jotka ovat muusta julkisesta toiminnasta pois.

Koska nykyinen käytäntö vaikuttaa hölmöläisten hommalta, ehdotamme asian virtaviivaistamista automaattisella päätöksenteolla. Tulorekisterissä on jo nyt nähtävissä henkilöiden ansiotulot sekä eri etuudet. Näiden pohjalta voisi tietyn tulotason alittavilta henkilöiltä jättää asiakasmaksut perimättä. Raja-arvona voisi olla esimerkiksi takuueläkkeen taso, jota on yleisesti pidetty minimitasona

ihmisarvoiseen elämään. Myös HUS* on linjannut, että se ei peri asiakasmaksuja ihmisiltä, jotka saavat takuueläkettä tai jotka käräjäoikeus on määrännyt velkajärjestelyyn.

(*Ks. esim. tässä <https://www.hus.fi/ajankohtaista/husin-hallituksen-kokouksen-paatokset-1142022-hus-valmistautuu-sote-uudistukseen> (HUS:n päätös koskee takuueläkkkeitä saavia ja yksilöitä joilla on käräjäoikeuden velkajärjestelystä päätös)

YKSILÖLLISEN ARVIOINNIN MAHDOLLISUUS JA TUKI EDELLEEN TÄRKEÄ

Omaishoitajaliitto kuitenkin korostaa, että ihmisille tulisi aina tarjota mahdollisuus myös yksilöllisesti arvioituun päätökseen, sillä asiaan keskeisesti vaikuttavia tietoja voi olla myös rekisteritietojen ulkopuolella. Ihmisillä voi olla esimerkiksi hyvin kalliita, elintärkeitä lääkkeitä, jotka eivät kuulu Kela-korvausten piiriin, jolloin he voivat elää köyhyydessä suhteellisen hyvistä tuloista huolimatta.

Asiakkaille tulee myös luoda tosiasialliset mahdollisuudet saada tietää eri ratkaisuvaihtoehdoista sekä niiden oikeudellista ja taloudellisista seurauksista.

YHDENVERTAISUUSNÄKÖKULMIA

Omaishoitajaliitto yhtyy yhdenvertaisuusvaltuutetun tekemiin huomioihin. Lisäksi Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa, että myös välillinen syrjintä sekä syrjintä läheisen henkilön vuoksi tulee tunnistaa syrjinnän muotoina. Omais- ja läheishoitoperheillä on muutoin varana, että he voivat joutua muita huonompaan asemaan pelkästään läheisen terveydentilan, vamman tai muun henkilökohtaisen syyn vuoksi.

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry